

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K. 12 — Za pđ godine K. 6 — Za Šibenik na godinu donajanjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 i suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para petit redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Magjari u Banovini

uspjevaju. Zaludu je obmanjivati se, jer oni u svojim ciljevima napreduju. Već sama okolnost, da su imenovali banom omražena čovjeka i po svojim osjećajima pravog Magjara, za njih je uspjeh, koji se povećava tim, što taj ban-komesar vlada bez vlade i bez sabora i to u doba, kad se Hrvatskoj nameće magjarski jezik i magjarska državna misao. Pače, kad vidimo, da taj komesar iznaša pred narod program svog rada, kad čitamo u više novina, da se taj program hvali i uzveličava, kad se tim programom bavi bez prestanka cielo opozicionarno novinstvo, izgleda nam, da se komesar smatra na svojem položaju to čvršćim, to jačim, i strah nas je, da bi mogao u svojim ciljevima uspeti. A onda jao ga se Banovini, jao cijeloj Hrvatskoj, jer to ne bi značilo nego da je ono malo autonomije, što nam daje nagodba, skršeno, uništeno; da se nagodba pretvorila u podpuno razvijeno prokletstvo za sve Hrvate; da je misao gospodstva magjarskog jezika i magjarske jedinstvene države provedena; da je Banovina na putu da postane magjarskom zupanijom; da je Hrvatska bačena, gdje nikad nije bila, u sužanjstvo, kojeg će se teško ikad osloboditi.

Za svim ovim idu u Pešti, za ovo je postavljen Rakodczay. O tom nema sumnje i svak, ko nije slipep, vidi ovo magjarsko nastojanje.

Pogibelj je to obća narodna. Neprijatelj je u kući, i već hoće pomoću svojih sluga da zagospodari kućnom čeljadi, njihovom imovinom, njihovom voljom.

Koji bi morao na to da bude narodni odgovor, što bi trebalo raditi?

Posve je jednostavno ono što. Tako jednostavno, da ne treba ni razmišljati, ni proučavati. Odgovor se nameće po sebi. Cijeli narod, sve njegove stranke imale bi biti složne proti neprijatelju. Cijeli narod imao bi kao jedan čovjek uprijeti sve svoje sile, da zbaci sa sebe nametnika i sve ono, što on predstavlja.

To je barem jasno. A kad tamo, izgleda da su u Banovini izgubili ne samo zdrav razum, nego i naravski nagon samoobrane. Tu ima tobož opozicionarnih stranaka, koje su već počele odobravati program Rakodczay-ev; ima stranaka, koje, tobož radikalne, hoće da na svaki način izazivaju smutnje među opozicionarnim Hrvatima i bore se na najočajni način proti njima. I dok Rakodczay mirno i nesmetano ide za svojim ciljem, diljem Banovine koju se opozicionarne stranke tobož u ime programa, u ime starčevinstva, pravaštva, srbstva, naprednjaštva, klerikalstva itd.

A što se tim postizava? Pučanstvo se preko mjere uzurjava, među sobom se uckaa, dodje do tučnjave, nepomirljivih neprijateljstva, razdvajaju se narodne sile, slabi otpor, a neprijatelj u takovim okolnostima lasno prodire, još lakše zavajda. Dakle, oni, koji bi morali uložiti sve sile, da se odhrvaju, međusobno se čupaju i slabe, a daju vremena i Magjarima i Rakodczay-u i svim drugim neprijateljima, da se sabiru i složnim silama navale. Uspjeh takove borbe je predvidljiv i neizbježiv.

Namí se čini, da nije moguće da taj uspjeh ne predvidjaju i oni, koji se daju na bratobilačku, na strastvenu, na stranačku borbu, pa upravo jer sve posljedice takove borbe mogu i oni predvidjeti, mislimo, da su vodjeni od tuđinske ruke, od tuđinskih nastojanja i poriva. Mislimo, da nije njima do Hrvatske ni njezinog bivstva, nego do tuđinske službe, pak nas čudi i napunja strahom, što ti i takovi imadu pristaše, koji ih u dobroj vjeri sliede, misleć, da rade za prava svoje domovine.

Prava Hrvatske u današnjim okolnostima mogu se postići jedino ako svi Hrvati, sve opozicionarne stranke budu proti tuđincu složne, ako sve povedu svoje pristaše na biralište namjerom, da složno potuku magjarsku misao, — magjarsko gospodstvo u Hrvatskoj. Podju li na biralište namjerom, da jedna stranka svlada drugu, pobjedu će iznieti magjarski sluga Ra-

kodczay, a s njime i Magjari. A tada će biti više kasno raditi i za malu Hrvatsku, a kamo li za veliku.

Ovo je sve tako bistro i očito, da nji-moguće bistrijeg položaja. Tu izbora uprav nema. Ili proti Magjaru ili proti Hrvatskoj. Ili za složan rad ili za Rakodczaya. Ili Hrvat ili sluga, oružje tuđinsko. Drugo ne ostaje. Naravno ne ostaje za onoga, koji shvaća dužnost otačbeničku i težak položaj domovine, ali kako još i danas to mnogi ne uviđaju, saku i danas još mnogi misle, da služe domovini, siju u narodnim redovima sjeme nesloge, vitlajuć zublju narodne mržnje, to je male nade, da ćemo mi Hrvati krenuti putem, koji nam se za narodni spas i napredak sam od sebe nameće.

Mi mislimo, da je tomu kriva naša narodna mana, da do tuđinca u našoj kući više držimo, nego do naših narodnih ljudi, premda je stalno, da tuđinac ne može biti ni Hrvat, a kamo li za Hrvatsku više zauzet od samih Hrvata. Mana je ova, koje ćemo se, strah nas je, teško osloboditi i za to je, može se reći, sjegurno, da će dobar dio Hrvata, misleć da služi domovini, poslužiti i nehotič Magjaru.

Ako bude išlo kao do sada, Rakodczay može biti zadovoljan. Samim čudom Hrvatska će se od njega osloboditi. Oni, koji mu služe, mogu se pripravljati na plaću. Narod će pak, bez razlike stranaka, primiti po ljedima bič magjarski i valjda će se dio naroda pri tomu moći tješiti, da je služio najvećem radikalu. Hoće li pak to biti dosta? Odgovorit će bič, koji već nad Hrvatskom vitla.

Napetost izmedju Srbije i Bugarske.

Od onoga časa, kada su Bugari nasamirili srbsku vladu, te objelodanili osnovu srbske vlade, koja je išla za tim, da se izmedju Srbije i Bugarske sklopi carinarska unija, bez ikakva obzira na susjedne države, — u Srbiji se je postostručila mržnja prema Bugarima.

Svi su se kašnji pozdravi i sastanci izmedju kralja Petra i kneza Ferdinanda tumačili kao pokušaj, e bi se ove dvie balkanske države približile jedna drugoj, te se dogovorile glede zajedničke akcije u Mačedoniji. Nu, svi oni pozdravi i sastanci dvaju vladara, kako se je poslie uzpostavilo, imadjuhu prostu formu etikete. Uspjeha nisu imali nikakva, a uloga, koja je dodjeljena Bugarskoj u Mačedoniji, dovela je obe državnice do najsakrajnijih polova priateljstva i ljubavi, tako da srbska vlada nije oklievala prvom zgodom pokazati Bugarskoj njizno nezadovoljstvo, dapače njizno otvoreno neprijateljstvo prema vladodržcu bugarskog prijestolja.

Prigodom jubileja kneza Ferdinanda požurila se množina naroda iz svih i najodaljenijih dijelova zemlje u Sofiji, da prisustvuju slavlju. Uslied toga, da je željeznicama falilo vagona, silesija naroda nije mogla biti prevezena do glavnog grada, i morala je ostati na raznim stanicama. U prvi se mah nije znao u zemlji pravi razlog, za što željeznička uprava nije na vrieme svugdje poslala dostatan broj vagona. Bugarskoj je vladi bio poznat pravi razlog, ali jer se je bojala nereda, nadasve na granici Srbije, taj je razlog držala tajnom dok prodje slavlje.

Sada je bugarska vlada, nakon što je prošlo slavlje i tim izčešla svaka pogibelj momentanog uzurjanja pograničnih državljana, objavlja, da se srbska vlada, koja je po ugovoru dužna staviti Bugarskoj u potrebi stanoviti broj vagona na raspolaganje, nije htjela držati ovog ugovora, utanačena izmedju Srbije i Bugarske. Radi toga je razloga bugarski ministar željeznica izdao naredbu, kojom javlja, da se ukidaju sve polakšice srbskim željeznicama na bugarskom zemljištu.

Ukinućem polakšica srbskim željeznicama na bugarskom teritoriju ove će pretrpjeti liepu štetu, a ovim postupkom srbska vlada je uprav napala na med međunarodne protubalkanske

politike, koja je svojim pogodovanjem Bugarske očito tražila da dodje što prije do konflikta izmedju Bugarske i Srbije. Ss.

„Wien“ ili „Becs“.

Ovih je dana bečki magistrat objelodanio veoma zanimivu naredbu gradskog vieća, kojom se občinskom upraviteljstvu nalaze, da od sada unapried ima odbiti sve uredovne spise iz Ugarske, kojim se na kuverti bude nalazilo napisano ime grada Beča u magjarskom, a ne u njemačkom jeziku.

Ovu važnu naredbu opravdava gradsko vieće ovim riečima: „Gradske je vieće obzirom na okolnost da magjarske oblasti od nazad nekoliko vremena i u onim mjestima, koja imaju od prastarog doba njemačka imena, a koja su sada pomagjarena, odbijaju dopise njemačkog sadržaja, dok oni sami sve spise upravljene za Beč sa magjarskim imenom „Becs“ adresiraju, zaključilo, da se stane na put ovog magjarskog drzovitosti, i to nalogom svim gradskim uredima, da se sve poštarske pošiljke sa naslovom „Becs“ moraju neotvoreno povratiti poštanskim uredima“.

Ovo je naredbi bečkog magistrata teško će se Magjari pokoriti. Bečki će se občinski uredi sigurno strogo držati ove naredbe. Oni će pisma sa magjarskim nadpisom Beča odbacivati, bez obzira na važnost sadržaja tih pisama. Poslijedice su jasne. Iz početka će se tvrti na obe strane, a jer se Pešta ne će pokoriti Beču, to će se pitanje naziva gradova morati rešiti zakonskim putem.

Nu dok Magjari ne će da znadu za „Wien“ nego za „Becs“, dotle i Niemci ne će da ugarskom glavnom gradu priznadu novi naziv „Budapest“, već ga krste sa starim imenom „Ofen-Pest“.

Pred otvor sabora.

Bez sumnje Dalmacija, kao eminentno gospodarska zemlja, u pogledu gospodarske pouke stoji na najnižem stepenu izmedju svih krunovina monarhije, jer se u pogledu gospodarstvene pouke, nije nigdje na svijetu manje što uradilo nego kod nas.

Zdrava praktična gospodarska pouka temelj je svakog gospodarskog napredka, pa upravo toj pouci napredniji narodi od nas imadu u prvom redu da zahvale svoj visoki stepen gospodarske naobrazbe.

Zalibože u Dalmaciji ne možemo se pohvaliti da imademo i jednu školu, u kojoj bi se pomladak gospodarski temeljito izobražavao, pa sigurnošću možemo tvrditi, da ako u tome ne krene na bolje, naše poljsko gospodarstvo ostati će uvijek u onom primitivnom, da skoro ne rečemo, adamitskom stanju.

Istina, kod nas obstoje već od preko 30 godina, dva ratarska tečaja, koja su kroz dugi niz godina (izuzev kratko bitisanje poljodjelske škole u Gruzju), bila dva jedina zemaljska zavoda, u kojima se gospodarska pouka nešto bolje naučala.

Ovi ratarski tečaji u najbolju volju dotičnih učitelja, koji su na njima službovali i još službuju, nisu donieli, niti su kadri bili donieti onog ploda, što se od njih očekivati moglo, s razloga jer slabo i manjkavo organizirani, već u zametku njihovom počeli su kržljaviti, dok sada tek vegetiraju.

Jedan od glavnih uzroka da ovi ratarski tečaji nisu napredovali leži u tome, što zemljišta, koja bjehu njima doznačena, ne odgovaraju ni prostorno ni sposobnošću.

Uzmemo li u obzir da zemljište ratarskog tečaja u Trogiru zaprema površinu od samih 3000 četvornih metara sasvim mršave i vrlo slabe zemlje, to onaj u Šibeniku, sa površinom od 1774 četvorne metra, najgore zemlje što se pomisliti može, niti u pogledu nesposobnosti barjak prama onome u Trogiru.

Bez dovoljne površine dobro uređenog zemljišta za pokušajne vježbe ratarski tečaji neće nikada moći napredovati, niti će od njih

zemlja imati onu korist, koju bi podpunim pravom imala od njih očekivati.

Sada u doba filokserične zaraze, trebalo bi da ratarski tečaj prednjače sa svojim dobro uredjenim uzornim vinogradima, sa pravilno uzgojenim matičnjacim amerikanskih loza; trebalo bi pri ovim ratarskim tečajim veću brigu posvetiti vočarstvu, što sve do sada nije moguće bilo izvesti upravo radi premalog prostora i radi nesposobnosti dotičnih zemljišta.

Ratarski tečaji nadalje u ovo doba grdne filokserične nevolje morali bi biti obskrbljeni sa bar skromnom prostorijom za stratifikaciju loza, a morali bi nadalje biti obskrbljeni sa svim potrebitim sredstvima za obnovu vinograda na amerikanskim podlogam; pa bi nadalje ratarski tečaji morali imati i prikladnog zemljišta za razsadnik, gdje bi se uzgajale stratificirane loze i loznjak za uzgoj korenjaka amerikanskih.

Da se sve ovo uzgome provesti trebalo bi jednom ozbiljno pogledati i na ove uboge ratarske tečaje, prepuštene samim sebi, pa ih reorganizirati na naprednijoj podlozi, i priskrbiti im pristojnog zemljišta, jer ovako, kako je sada, ovi ratarski tečaji ne odgovaraju niti su u stanju da odgovaraju svojoj svrsi. Ostane li pri starome kako je danas, bio bi upravo uzaludan trošak, što ga pokrajina u ime tog naslova troši.

Svi narodi, koji sebi žele pripravit bolju budućnost, naprežu sve svoje sile da se usavrše u svim granam narodne privrede, jer vrlo dobro znadu da ova savršenost bitno utječe na ukupno narodno blagostanje. Iz ovoga naravno sliedi, da i mi treba da se prenemio iz stoljetnog sna, te da nastojimo iz petnih žila da se usavršimo barem u najglavnijim granam naše privrede, a to je naše vinogradarstvo i s tim uzko skopčano vinarstvo.

Naši dalmatinski vinogradi, hvala izvrsnome geografičnome položaju i zgodnome poneblju, daju vrlo dobar produkt, koji bi se mogao takmiti i sa produktima drugih pokrajina na svjetskim tržištima, kad bi naše pivničarstvo bilo bolje razvijeno.

Zalibože u tom pogledu također smo silno zaostali te smo upravo prisiljeni, uslied zaneemarosti te vrlo važne grane privrede, žrtvovati godimice ogromne svote, jer nismo u stanju da se takmino na svjetskim tržištima sa našim neuredjenim proizvodima.

Svrha ratarskih tečaja i u tom pogledu imala bi biti, da demonstrativno prednjače sa svojim uzornim konobama, te da na ovaj način utječu na racionalniji i moderniji način oko baratanja vinom, e da ovo postane sposobno za svjetsku trgovinu.

Ova svrha se može polučiti samo tada, ako ratarski tečaji budu obskrbljeni uz dobro uredjeni vinograd i svrsi odgovarajućom konobom, jer sa ovakovim pivnicam, kakvim su ratarski tečaji do sada providjeni, svrha se polučiti ne da — pa neda, uz svu dobru volju učitelja.

Na pokušajnim poljima ratarskih tečaja trebalo bi urediti i mali šumski razsadnik, pa da se učenicí tih tečaja već za mlada priuče na radnje u razsadniku pa i na one oko pošumljivanja. Ovdje nam se onako samo po sebi nameće pitanje, ne bi li se pri ovim ratarskim tečajima dali urediti i s ovima spojiti tečaj za lugare?

Ne bi li upravo ti ratarski tečaji shodno preuđeni bili pozvani da odgoje buduće lugare, bez kojih, kako već navedosmo, o pošumljenju naših goleti nema ni govora?

Ali da ratarski tečaji budu u stanju da odgovore svom velikom zadatku, za koji su bili osnovani, trebalo bi ih iz temelja preurediti, a u prvom redu nastojati da postanu samostalni, jer ovako spojeni ili pridruženi sa pučkom ili građanskom školom ovi tečaji ne mogu da se razvijaju kako treba s glavnog razloga što nadzor nad ovim tečajima vode upravitelji pučkih škola.

Ovi upravitelji, ma koliko pri ovome nuziranju dobre volje pokazali, ne mogu ga svrsi shodno izvesti, s prostog razloga, jer se u to

ne razumiju niti mogu razumjeti, te upravo stih razloga često i prečesto se događa, da u ovim tečajim mnogo toga ide, kako ne bi smjelo ići. Naravno to im se niti ne smije upisati u grieh; ta oni jadni nisu krivi, da je zelena struka za njih „terra incognita.“

Time svršimo ovaj članak željom, da se što je dobra u njemu, poprimi i izvede. V.

Načelni razlozi.

Kad god naše vlasti, a osobito pokrajinsko školsko vijeće, imaju da riješe i najmanje sporno pitanje, najradije se u neprilici uteku tako zvanim „načelnim razlozima“, a po gotovo pak, ako je s tim spornim pitanjem skopčana budakakva novčana naknada. U takom slučaju nalaze one odmah vrlo komodan izlaz, t. j. svaljuju jednostavno sve na obćine.

Takova šta dogodilo se je upravo u zadnje doba, kad je naime u jednom varošu učitelj iznenada zakratio članovima mjestnog školskog vijeća, da se, po običaju, sastanu u jednom od školskih lokala na redovite sjednice, jer da on nije dužan mjestnom školskom vijeću ustupati školske prostorije u uredovne svrhe.

Na pritužbu dotičnog mjestnog školskog vijeća, pokrajinsko školsko vijeće u Zadru riešilo je pitanje ovakim odgovorom:

„Priobćuje se, da c. k. pokrajinsko školsko vijeće s načelnih razloga ne može udovoljiti molbi tog mjest. škol. vijeća, da se za svoje uredovne svrhe služi onim školskim pomještima.“

I tako smo doživjeli, da pokrajinska školska vlast, koja inače rado ustupa školska pomješta u izborne i vojničke svrhe, često puta u vanškolske satove i u zabavne svrhe za djecu, te u razne ine svrhe, dolazi s načelnih razloga od toga, da uzakrčuje mjestnim školskim vijećima ta pomješta za njihove čisto uredovne, dakle školske svrhe; uzakrčuje, a u isto doba upućuje ta vijeća, da se i za to, t. j. za lokal njihovih sjednica ima starati obćina.

I na to ih upućuje ništa manje, nego po propisima § 16. pokr. zakona 8. veljače 1869. — Potrudili smo se, da najdemo taj paragraf, pa ga ovdje prenosimo:

„Članovi mjestnog učilišnog vijeća ne imaju prava na naknadu za izvršavanje posala. Naknada za prave troškove s tim spojene naveda im se sredstvima obćinskim.“

Tko zna dobro razlikovati, vidi odmah, da se ovdje govori o članovima mjest. škol. vijeća kao osobama, koje bi mogle imati kakva vlastitog troška za izvršavanje posala, što spadaju na mjestna vijeća. To je isto što i kod obćinskog pravilnika, gdje se veli, da članovi obćinskog zastupstva nemaju pravo na nikakvu naknadu s toga, što pristupaju na obćinske sjednice. (Zak. 22.12. 1873.)

O pomještju tu nema ni spomena, niti se razumno dade taj paragraf aplicirati onako, kako to shvaća pokraj. školsko vijeće, jer je to shvaćanje ne samo u protivnosti sa celom dosadašnjom praksom, već u stanovitom slučaju imava upravo neumjestno, neostvarivo. Imade naime u nas u Dalmaciji, osobito u zagorskim predjelima takovih sela, gdje, izuzevši školsku zgradu, nemaš nikakve druge kuće sa pristojnim pomještjem, u kojoj bi se mjestno školsko vijeće moglo sastajati i držati svoj ured.

Ništa za to; obćine moraju po teoriji Pokraj. škol. vijeća graditi u takovim selima i pokraj za mjestna školska vijeća, a u selima, gdje ima za to zgodnih kuća, unajmiti sobu za ured mjestnog školskog vijeća, a to sve da

udovolje „načelnim razlozima“, koji evo i ovdje u ovom slučaju, slave osobit triumph.

Tako će obćinski školski doprinosi narasti, jer su i onako dosta neznatni, tako će biti i vuk sit i koza ciela, a sve u slavu tih blaženih „načelnih razloga“.

Pitanje je neznatno, ali ipak važno u toliko, u koliko se c. k. pokraj. školsko vijeće na ovaj način gradi izključivim gospodarom škol. pomješta, za gradnju i najam kojih nose sav teret obćine i pokrajina.

Obćine i pokrajina doprinajšu za školske zgrade i tim već svojim sredstvima namiruju potrebama i pomješta, koja bi, bar za uredovne svrhe, mogla bez skupula služiti i mjestnim školskim vijećima.

Tako mi — da zaključimo — uzimljemo ovo pitanje s načelnih razloga, a ne mislimo da se varamo, ako držimo, da su ovi naši načelni razlozi, ako ne puno jači, a ono svakako manje smješljivi od onih visokog c. k. pokrajinskog školskog vijeća u Zadru.

O preuredjenju javne zdravstvene službe.

God. 1902. i 1903. vodila se s moje strane žestoka borba proti tako zvanom pokušaju saniranja Dalmacije od groznice pomoću Bislerovih pilula. Gosp. Handel je svu tu borbu bio uzeo kao osobni napadaj i tražio je sve moguće, da bi moje stvarno i neoborivo razlaganje pobio a mene onemogućio. Medjutim uza sve svoje plaćene pomoćnike nije uspio: Bislerovih je pilula nestalo, a ja sam mogao biti ponosan, što sam doprinio, da se jedna sramotna špekulacija uništita i što sam sebe bio izložio milosti vladajuće gospode.

Onom prigodom razglabajući o groznici odnosno o saniranju Dalmacije od nje, dotakao sam se bio i preuredjenju javne zdravstvene službe u Dalmaciji, jer ovo pitanje zasieca u naše narodno gospodarstvo, kulturni napredak i narodnu snagu. Ta, gdje je pučanstvo zapušteno, tu je i zemlja siromašna i tu nema ni napredka ni snage. „Razmatrajū — pisao sam onda — samo zdravstveno pitanje, dolazimo do uvjerenja, da je veći dio Dalmacije zapušten, pa je posve naravno, da to pučanstvo, bez pomoći, mora veoma stradati, a to je upravo ono pučanstvo, nad kojim i groznica gospoduje. Imamo zakona, i carevinskih i pokrajinskih, koji ova pitanja uređuju, ali svi ti zakoni ne mogu pomoći, jer je sabor dalmatinski zakonom od 27. veljače 1874. ređio zdravstvenu službu, davajući ju u ruke pojedinim obćinama. A kako su obćine, veličinom svojom i položajem svojim veoma nepravedno razdijeljene, naravno je, da je i njihova zdravstvena služba za pučanstvo nepravedna. Po otcocima južne i srednje Dalmacije i u primorju od Kotora do Trogrira dolazi na 2000 odnosno na 3000, a najviše 4000 stanovnika po jedan liečnik, dočim u nutrnjem i sjevernom dielu zemlje, možemo reći, da je većina pučanstva bez liečnika. Tako je bez liečnika obćina novigradska, obćina ninska, obćina salska, obćina silbjanjska, t. j. 26.000 stanovnika. Ona je bez liečnika obćina prominska su blizu 6000 stanovnika; obćina mučka su preko 9000; obćina lečevićka su 7000; obćina kliška su blizu 5000. Gradovi kao Zadar, Šibenik, Spljet itd. obiluju liečnicima, ali njihovi obćinari sa sela od toga imaju male pomoći. I možemo reći, da je polovica obćine zadarske bez liečnika, t. j. 16.000 stanovnika; tako isto četvrtina obćine spljetske

t. j. 7000; četvrtina obćine makarske t. j. 6000; tri diela obćine šibenske t. j. 16.000; četvrtina obćine skradinske t. j. 3000; tri četvrtine obćine omiške t. j. 11.000; tri četvrtine obćine trogriske t. j. 12.000. Vrlika su 12.000 stanovnika nema nego jednog liečnika; Vrigrac su 10.000 jednoga; Benkovac su 15.000 jednoga; Drniš su 24.000 jednoga; Imotski su 37.000 jednoga; Kistanje su 11.000 jednoga; Knin su 23.000 jednoga; Obrovac su 15.000 jednoga; Sinj su 40.000 jednoga. Sve ove tisuće zapuštenih naših seljaka su osudjene ili prevalti ogromne dalečine za doći do liečnika, ili u teškoj bolesti, obično na umoru, i to ako kesa dopušta, dovodjaju ga k sebi, ili već u dvojnomoj stanju moraju poći u bolnice, ili napokon, što je najobičnije, životare kod kuće, čekajući smrt.

Koliko ovakove prilike tom pučanstvu škode, teško je proracunati; a koje je čudo, ako ovo pučanstvo strada? Koje čudo, ako su bolnice prepune grozničavih i sličnih bolesnika, koji bi se mogli liečiti kod kuće? Koje čudo, da bolnički troškovi pojedinih obćina prekoračuju njihovu snagu? Jest, mi otvoreno i bez lažnog stida kažemo, da kako je danas zdravstvena služba u Dalmaciji uređena, ni liečnici ni bolnice ne mogu biti nego na teret većeg diela pokrajine. Jer i kad bi se htjele i mogle liečiti sve one tisuće, što će jedan liečnik na 15, na 20, na 30, na 40 tisuća pučanstva? Ništa ili posve malo! Liečnici mogu biti od koristi samo ondje, gdje mogu svakom bolniku doći, t. j. u manjim obćinama. Svim ovim nevoljam i nedostacima doskočilo bi se kad bi pokrajinski sabor: 1) odlučio, da obćinski liečnici budu pokrajinski, imenovani od Zemaljskog Odbora, a podvrženi nadzoru odnosno prisjednika, koji bi imao nadgledati javno zdravstvo u Dalmaciji; 2) kad bi razdijelio dielu Dalmaciju na zdravstvena okružja od 6 do 7 tisuća stanovnika. U središtu svakog okružja morao bi stanovati liečnik, imajući uz svoj stan malu bolnicu od 5-6 kreveta; 3) kad bi odlučio, da svaki liečnik, čim naučiv svrši, stupa u bolnicu kao vježbenik sa plaćom i tu se vježba barem 2 godine; 4) kad bi odlučio, da se ne samo siromašni, nego i siromašniji moraju muke liečiti, i da pokrajina uz malu cijenu dobavlja kinin i ostale liekove potrebite za mjesta zarazena groznicom, grlicom itd. Kako bi se sve to potanko uređilo trebalo bi da ustanovi liečničko povjerenstvo u dogovoru sa ljudima po saboru za to odredjenim.“

Ove misli, koje su onda izgledale kao san, danas se reki približuju svome ostvarenju.

Dobar broj liečnika, potaknut od velikih zakona, od prevelikih zahtjeva i uoćbe od posvemašnjeg izrabljivanja i neurednosti njihove službe, sastali su se u slobodnu organizaciju, koja je odlučila podstrieti saboru osnovu zakona o preuredjenju javne zdravstvene službe u pokrajini.

Tu osnovu sam ovih dana čitao i mislim, da u glavnom ide za onim, što sam i ja predlagao. Kažem u glavnom, jer osnova nije posve bistra. Nu to je malenkost, sabor bi mogao izabrati nekoliko strukovnjaka u liečničko povjerenstvo, koje bi osnovu moglo upoduniti, usavršiti.

Glavno pitanje ciele preuredbe zdravstva u Dalmaciji sastoji u čim jednostavnijem uređenju, u pravrednoj razdijeli zdravstvenih kotara, i u tom da liečnici budu pokrajinski. „Mnogi će se začuditi i reći, da je sve

ovo neizvedivo. Ali to se samo čini na prvi mah i ljudima, koji ne mare za „vlaha“ ili ne razume u čem sastoji njega obćeg zdravlja.

„Gornjim mjerama mi bismo imali u Dalmaciji ništa više od 90-100 pokrajinskih liečnika izvezjebanih i zauzetih; bolnice bi se pridigle na zavode, koji bi odgovarali modernim zahtjevima znanosti; pučanstvo bi imalo od liečnika svu moguću pomoć brzo, sigurno i jeftinije nego danas; svaki i najzapušteniji kraj bio bi njegovan i zdravstvo bi se pridiglo; u svakom i najzapuštenijem kraju imali bi čovjeka prosvjetljena, koji bi nastojao pučanstvo prizidati. A što je najglavnije, sve bi se to moglo uređiti ništa većim troškom, nego ga danas pokrajina i obćine imaju, jer bi se bolnički troškovi znatno umanjili, a obćine bi se riešile najskuplje stavke proračuna.“

„Ako vlada, ako sabor misle, da treba našem pučanstvu pomoći, a sigurno je, da treba, oni valja da uvide, da bi ovo bio najjednostavniji i najsigurniji put i u pogledu liečenja groznice i svake druge pučke bolesti. Gdje liečnik svojom blizinom ne dopire, tu nema liečenja i varka je svaka namisao, da se jednostavnim dieljenjem liekova može tomu doskočiti.“

Na svaki način bilo bi već vrijeme, da se ovo pitanje uzme ozbiljno u pretres.

Dr. M. D.

Naši dopisi.

S otoka Hvara.

Od nekog doba učestali su toli u „Slobodi“ koli u „Hrvatskoj Kruni“ izmjenični napadaji gospode dopisnika iz grada Hvara, u raznim dopisima, koji se tiču mjestnih odnošaja, svećenstva, biskupa i drugo. Tu se ne vodi stvarna, objektivna polemika, nego se često prelazi u mrzke osobnosti. Nizki, uvredljivi izrazi sipaju se sjedne i druge strane. Odatle se događa da se ovim ništa ne doprinya bistreru pojmovu niti šta koristi stvari, koju se hoće braniti, nego, reći čemo slobodno, dodivaja se čitalačkoj publici i unapređuje se, i tako preveć razšireni, nedolični način polemiziranja. Bilo bi s toga poželjno, da obe strane smetnu takvu škodljivu strastvenu borbu. Imaju li važnih razloga, onda nek dostojanstvenim i ozbiljnim tonom vode prepirke i ustanu na svoju obranu. Nikoga se ne smije vrijeđati, pa bio to i najgori čovjek, jer se time samo gubi od svoga. Nije pak ni taktično izlagati bez potrebe kritički javnog mnjenja imena dostojanstvenika, pa bilo to i onda kad ih se brani. Tako se samo ponizuje njihovo ime. Ovo budi bez zamjerke rečeno na korist obće stvari i dobrog glasa našeg mjesta.

Drniš.

(Vodovod, pazar.) Jučer nas je iznenadila glazba preko mjesta. Te talabase po mjestu svak u čudu gledao pitajući se, što je nova? Eto milostiva vlada dozvolila gradnju vodovoda i da je jur mjernik u mjestu za predat istu. Napokon, uzdahnuh smo, da se i nas milostiva sjelila te da je bar usporidila zdravlje ljudsko sa zdravljem mašine. Nu kako se je izravnao spor između željeznice i obćine? Ob ovom nisimo točno obavješćeni, ali iz onog što smo imali sreću da čujemo, bi reć da je željeznica dobila što je htjela. Neki su uslovi in sopeso, al u glavnom je ostalo na starom. Valjda se varamo, jer u nas se drži sve tajnim, i ovo pitanje obće naravi, pri kome imaju pravo svi građani da budu točno obavješćeni o svim

ni da bude. Njegova intucija miruje. Za Meštrovića je to najveća kazna. On bi najradije metter, jer i ona donasha čovjeku zasluge, Meštrović mora da se bavi i tom vrsti radnja. Nu kritičar, koji će da prosudjuje Meštrovića ne smije da na temelju djela ove potonje vrsti sudi Meštrovićevu vještini.

Pred očima mi sveudil lebdil lice i tielo onoga momka iz skupine „Vrelo života“. Onaj do prođrživosti pohlepni pogled iz kojega bukt živa vatra i koji unutarnjim magnetizmom osvaja pamet, dušu, srce i sva čvstva djevojke, dok joj pruža u šaci nektar da s njime ugasi mladenačku želju; ono naboreno čelo sa nakostriženim obrvama, koje sakriva latentnu silu mladićeva magnetizma; ono nabujanje krvi u mladićevim vratnim žilama, koje na svu hitnu sa svih strana tiela nose novih i svježih sila njegovom u moždanima sakupljenom magnetizmu; onu kontrakciju svih se na površini tiela nalazećih mišića, uslijed koje se i zadnja čest energije mladićeva magnetizma do centra podiže, da i ona sudjeluje u mladićevoj borbi — jamačno Meštrović nije nikada vidio niti na ljudskom licu, niti na tielom ljudskom tielu.

(Nastavit će se).

Vrelo Života.

(Od Ivana Meštrovića.)

(Nastavak.)

Meštrović pozna anatomiju, u koliko kiparstvo zahtjeva poznavanje iste, u sve tančine. Ali to poznavanje anatomije ne čini Meštrovića majstorom, koji ga odavaj njegova djela; niti ga diže nad ostale kipare, kao što ga zbija njegovi kipove luče od njih. Kipovi, kojima Meštrović daje vanjsku formu, odaju u njemu jednog velikog fiziologa i psihologa, čovjeka koji čuti i misli; odaju umjetnika čigov je intelekt izvanredno razvijen, tako da posjeduje onu riedku moć kriterija, kojom sudi i prosudjuje sve i najnezatnije vanjske utiske na njegove žive, kod istodobno sa matematičnom preciznošću mjeri najmanju kao i najveću duljinu, dubinu i visinu eterovih valova, koje se kr žaju u njegovim lećama i gube ne samo u žutoj točki reine, da li i u svim njoj u naoko ležećim točkama, koje su kod običnih ljudi neosjetljive za sve one nijanse boja, osjećaja a koji ipak uplivaju na centralne dijelove ljudskog moždana, ako i u mnogo manjoj mjeri od onih, koje padaju na žutu tačku retine.

Ja nemogu pod nijedn uvjet dieliti mišljenje

ovoga ili onoga kritičara, pa sad se on ubraja (ako čete) medju prve „Kunstkritičare“, koji tvrde i pišu da Meštrović uzimlje vanjsku formu njegovim kipovima iz života. Ne samo da nemogu dieliti njihovo neopravdano i neosnovano ovo stanovište, da li dapače u širenje ovakovih krivih nazora, pa bili oni odjeveni u svilenom ruhu pohvala, čitam između crta nenavidnost, zloću i pakost otmeđenih kritičara. Grditi i psovati ne mogu oni Meštrovića; vriednost njegovih kipova moraju priznati, ali jer su prilisjeni da tu istinu moraju priznati, to oni znadu vrlo lukavim načinom u njihovim kritikama umetnuti zgodnih rieči, misli i nazora, koje istodobno umanjuju njihovo priznanje Meštrovićevoj umjetnosti. Radi toga razloga za njih Meštrović „pozamljučuje forme iz čovječjeg društva i skopčava ih jednostavnom arhitektonskom formulom“. Tko ova vrstu kritike ne razumije, on pije blatu za najsladji dalmatinski prošek ili nekadašnju stonjsku malvasiju.

Osobitim unutrnjim zadovoljstvom izičem ovu vrstu žučljive i zagrizljive kritike stanovitih kritičara, jer i u ovoj kritici vidim jedino potvrdno mojem mišljenju o Meštrovićevoj intuciji, na koju se svi ti kritičari i ne baziraju.

Njima je glavno, da je forma na svomu

mjestu, dok se Meštrović djelima njegove fantazije na formu obazire u drugom redu. Za njih je forma vrhunac umjetnosti, dok Meštroviću forma služi jedino kao sredstvo; kojim nam predočuje čvstva i osjećaje njegovih osoba. Ovo moje mnjenje opravdavaju sama Meštrovićeva djela. Ista se dielu u glavnom u dvie skupine: u ona, koja radi prama modulu, i u ona, koja stvara njegova fantazija. Na ovu okolnost ne smije kritičar zaboraviti. — U osobi Meštrovića za kritičara koji je voljan pošeno da prosudi njegova djela, nalaze se dva Meštrovićeva duha. Jedan koji stvara, drugi koji oponaša. Kod radnja koje Meštrovićeva intucija stvara, biva kod onih radnja, kojima Meštrović daje vanjsku formu prama njegovu unutrnju čvstvu i osjećaju, Meštrović sudjeluje, što no rieć, sa dušom i srcem. Kod ovih radnja djeluju sve celule njegova tiela, njegovih moždana, njegovih žilava; djeluje njegov intelekt; djeluju njegovi osjećaji sluha, enjuh vida i pipanja; u jednu rieć kod ovih j radnja Meštrović talis qualis pri radnji. Kod radnja, koje Meštrović prama naravi oponaša ne sudjeluje njegova intucija. Oko i prsti u glavnom; Ostala čvstva sudjeluju riedko. Kod ovih djela, Meštrović nije talis qualis pri radnji. On nemože

zaključim, jer se tu tiče kесе sviju, a ne pojedinaца. Rad će počēt odmah, dapače su jur neke mine odjeknule, ali i ovo je tajno za građanstvo, jer se nije ništa odlučilo kako se ima raditi, a što je najglavnije nije ni viče o tome odlučilo, a niti se zna do kojega iznosa vlastno se štarčit. Manje radje občina je davala u zakup, jer kako su tvrdili, za sknuit sa sebe odgovornost, morala, a sad ovaku radju, ne mora i nemisli dati u zakup, već raditi sama, ne znamo pod čijom upravom. Sumnjamo da bi to koristno bilo za občinu, a tu nam sumnju potvrđuje občinska zgrada, za koju bilo je određeno 12.000 for: a šarčeno je 36.000 for. Za vodovod je određeno do 130 hilj. kruna. Vladina podpora i pokrajine bit će oko 90.000 K, a občina je u tu svrhu uzajmila 120.000 K dokle 210.000 stoji na raspoloženje za gradnju vodovoda, po čemu 80.000 K više od određeno. Mislimo da nam neće nitko zamjerit ako iztaknemo naše neznanje: koja od otih svota bit će uložena za vodovod. Nećemo zalaziti u cjepidlačenje, čič toga za izbjegnut svemu, svakom govorkanju i kritici, najbolje bi bilo da občina skine sa sebe svaku odgovornost, a preda u zakup radju, a u Dalmaciji ima ljudi za to sposobnih.

Nekidan je bilo pazar velike Gospojine. Blaga je bilo prilično, ali kupaca sasvim malo. Starom blagu pala je cijena dočim mlado i sitni zub visoke je cijene.

Nu svake godine opažamo mnogo manje svijeta, te i manje trgovine. Občenići je glas da je tomu kriv nepodoban položaj pazara. I zaista, ovo je tri četiri godine da pri velikim sajmištım občina odredi zemljište neprikladno, tiesno i van mjesta, a sve to pravi neugodnosti narodu, koji mora cieti dan na žegi božjoj peč se i tako ozlovoljava se te drugim putem ne će u Driši na sajam. U ovom pogledu valjalo bi doskočiti.

Driši je podesan za sajmište: od Moli-vuka kuće, pa Nakića magazinim te gore niše zahvatit dolje opet plokatu i obično tržište, te i prostorija koje je dostatno za veće sajme, a time se daje života mjestu, trgovini i obrtnicim, a narodu mnogo pogodnije, jer može lašnje naći hlada blagu, a sebi odmora.

Na ovo ne ćemo oštriti pera, već ćemo čekat dođući sajam „male gospojine“, da vidimo hoće li se u ovom pravcu išta promieniti.

Viesti.

Prazan naslov. C. K. Carinarski Ured u Šibeniku podignut je, nema vele, na stepen glavnog carinarskog ureda i prama tome stepenu uređeno je bilo pri njemu i činovničko osoblje. Od svega toga uređeno nije ipak ništa dobilo, nego samo naslov, jer mu još do danas nisu priznate one atribucije, koje bi mu kao glavnom carinarskom uredu imale pripadati. Da se to postigne bilo bi uputno pitanje zapodjeti, pa ga dalje potaknuti preko obrtničko-trgovačke komore, kojoj i onako mora da je stvar poznata i koja se je već do sada imala u ovom pravcu zauzeti.

Tamničarski Nadglednici — pometaći. Od nekoliko dana vidje se tamničarskog nadglednika sa uznicima i dvokolikom cestom od pazara do mjestne pokrajinske bolnice, a od ove do sv. Križa. kupiti đjubar. Govori se da je isti unajmljen možda kao občinski pometać. Drugo ne bi moglo da bude, jer smo stalni da mu to službena dužnost ne nalaze, a ne vjerujemo da bi suđbena vlast i tim škrtarila. Čuje se pak, da će dječurlija, koja je navikla tom poslu, složna odstraniti novog pometaća. Tim će očuvati ugled istom, do kojega, rek' bi, njegov starišnja malo drži. —

Kretanje u luci. Kroz minulı mjesec kolovoz ušlo je u šibensku luku i izišlo iz nje 239 parobroda s aust. ug. zastavom i 5 s talijanskim; 14 jedrenjača s aust. ug. a 48 s talijanskog zastavom, te 2 austrijske jahte i jedna francuzka. Ukupna tonelaža parobroda i jedrenjača iznosi 60.851 tonu.

Slavija-Croatia. Obznajnujemio naše občinstvo, da je pred koji dan banka „Slavija“ u Ljubljani predala osjeguravajućem zagrebačkom društvu „Croatia“ t. j. njezinom podružnici u Trstu cijelo svoje poslovanje za Dalmaciju, te se prama tome od sada uplaćuju redovito „Croatii“ premije koje je do sad primala banka „Slavija“. „Croatia“ odsele unapried preuzima odgovornost za slučajevе požarne štete na svim kućama osjeguranim kod banke „Slavije“. Zastupatelj „Croatie“ za Šibenik i okolici jest gosp. Vladimir Kulič, trgovac u Šibeniku. Preporučujemo po onoj „Svoj k svome“ ovo naše jedino hrvatsko osjeguravajuće, vrlo solidno, društvo.

„Hrvatska Rieč“ prodaje se, počamši s današnjim brojem, u „Hrvatskoj Knjižarnici“ u Zadru.

Iz Splita. Na nekidašnju viest u Vašem cienjenom listu o kafanama „Alle Marina“ i Muļjačić, opažam, da su dobro posjećene obje, a Muļjačićeva bi bez sumnje bila prepuna Hrvata, kad bi joj se gospodar više brigao, da udovolji svojim gostima. Što se tiče glazbe, istina je, da bi mogla svirati izpod Čitaonica i tako bit bliže kafani Muļjačić, ali, na žalost, ona ne svira ni simo ni tamo, a njezina uprava nije još došla do toga da prisili učitelja obući uniformu, koju on ne će da nosi, jer nema obilježja talijanske, nego hrvatske trobojnice.

Iz Stankovaca javlja nam prijatelj, da ne stoji sve ono, što je u dopisu „iz Benkovačke okolice“ bilo pisano na teret Dr. Vranjicana, koji da je osoba uzornog ponašanja i puna skrbi za puk. Dok to rado iznosimo, upozorujemo još jednom dopisnike, da nas izvješćuju tačno i duševno, jer naš list služi samo istini i pravici i dobru naroda. Tko ne misli bit u tome s nama, neka nam se radje nikad ne javi.

Na znanje. Da javnost ne bi bila zlo obavještena, uslied dopisa iz Knina štampana u 163em broju ovog lista, dužnost mi nalaze da je upozorim, da je poštovani dopisnik Hrdjavo izviješten bio. Makar na koga on člana srb-Sokola ciljao, mislim da se ni jedan nije onako izrazio i tim više to tvrdim, jer bi ja morao prvi biti, koji bi zato znao. Kad se povelja rieč o Hrvatima, zaključeno je bilo da će se i oni primati, ali na način kao što srb i društvo „Hrvatski Sokol“ u Zadru i da će se sve moguće udešavati da što ugodnije i zadovoljnije našoj braći u našoj sredini bude. Osim toga uvjeravam javnost a i poštovanog dopisnika, da u našem društvu nitko nije hrdjavio raspoložen prama našoj braći Hrvatima, što više, i kad bi se koji i našao, tvrdim koliko ja, toliko i svi moji drugovi, da mu u društvu ni mjesta ne bi bilo. Predsjednik promicateljnog odbora Milan Monti“. (Vidjet ćemo hoće li ove rieči odgovarati djelima. Medjuto našem dopisniku prosto izvješćivat nas o svemu, što spada na stvar prema zbiljnim prilikama. Ured.)

Iz Promine. Društvo „Sufid“ sa svojim posjedom na Manajlovcu zadaje mlinarim Brijana velike napasti. Tuskorvo za njike priboje na vodi, nisu mlini mogli raditi za sedam osam dana. Bili su obećali da će dangubu nadoknaditi, ali koliko i kada, ne zna se. Po pribrojima učinjene su vratnice na početku jaruge. Kad se zatvori, naravno, da u jaruzi nema vode, a kad nema vode naravno, je da mlini ne mogu mliti. To se je nekidan dogodilo u srednjoj mlinci. Dojde noću nekoliko tovara mliva, momak otvori mlin, ali nema vode. Skokne do vratnica na jaruzi, nadje ih zatvorene otvori i počne mliti, ali to ne traje za dugo! Vjerni poslovači dojave na žandar-mariju i biednoga momka špendjaju u butur-licu, gdje se još u zatvoru nalazi. Je li to pravo?

Japanci u Trstu primljeni su od kamorista na osobit način gostoljubivosti, koja se sastojala jedino u provokacijama proti Slave-nima. Kamora je i u tome pokazala da joj je samo do toga, da izkazi zlorodost i mržnju na Slavenima u obće. Dobro na to opaža jedna talijanska trčšćanska novina, kad kaže, da će se kamora još tužiti, ako uvriedjen Slaveni i Hrvati sadju u grad da reagiraju. Što tko traži, to i nalazi.

Skupština u Splitu, sazvana od zastupnika D. Ive Prodana, obdržala se jučer u občinskom kazalištu. Bilo je učestnika iz otoka i bližnje okolice, kao što iz Zadra i Dubrovnika. Don Virgil Perić nije na skupštini bio. Sakupljene na skupštini došao je pozdraviti načelnik grada D. V. Mihaljević. Razpravljalo se jutrom i popodnevom, a upravni odbor je imao večer prije predhodni dogovor. O poprimljenim zaključcima na skupštini izjavit ćemo se, kad ih pročitamo.

Slava uskokoga gnjezda. Ljetos se navršuje tri stotine godina, kako su senjski uskoci prestali lievati krv za kamenio svoje gnjezdo. Senj će proslaviti treću stogodišnjicu, ali ne će ostati osamljen. I hrvatsko kazalište u Zagrebu kani se toj slavi pridružiti prikazivanjem dramatisovanoga Šenoainog romana: „Cuvaj se senjske ruke!“

„Balkan“, prvi hrvatski dnevnik u Trstu, počeo je tim rujna izlaziti. Primili smo prve brojeve, iz kojih se vidi, da je list vrlo liepo i vješto uređivan, a što je glavnije, i sadržajem na svom mjestu. Uvjereni, da će „Balkan“ svojim pravcem i uplivom mnogo doprinieti širenju zdrave narodne svijesti i sklada medj Hrvatima i Slavicima, mi mu želimo najljepši napredak i uspjeh!

„Savez dalmat. učitelja“ u Splitu ima prekosutra svoju glavnu godišnju skupštinu, na kojoj će bit pretresane važne stvari obzirom

na daljne uređenje pravnih učiteljskih odnošaja. O poprimljenim zaključcima naš će list bit izvješćen.

Prvo Dalmatinsko Trgovačko Društvo. Ovih dana se ustanovilo društvo pod gornjim imenom, sa glavnicom od K 500.000, koje će raditi u svim zasiećajućim granama, eksportirajuć domaće proizvode, a importirajuć one, koje su nam od potrebe. Takodjer radit će i sa vinom. U Spljetu imadu zgradu nekadašnje „Societa Enologica“, a u Konavlima je kupilo vinarSKU zgradu g. Kovačevića. Sjedište ovog društva biti će u Dubrovniku. Nadamo se da će ovo produće procvat, i doniet u obće koristi cijeloj našoj trgovini. Uvjereni smo u dobar uspjeh društva, pošto su u njemu interesovane najbolje trgovačke tvdke, sa na čelu izkusnim i sposobnim ljudima, koji su pokazali da se sa marom, spremom i zauzetnošću mnogo može postići i unaprediti. Bilo u sto dobrih časa!

Hrvati u tudjini. Naš zemljak A. Mih-nović, generalni konzul naše monarhije u Buenos Airesu, namjerava prodati sve svoje parobrode, koji po argentinskim vodama plove. Cijena došize do preko 600 milijuna kruna.

Občinskim činovnicima. Primamo: U-moļjavaju se ona gospoda občinski činovnici, kod kojih se nalazi peticija za sabor, odnosno sniženju godina službe od 40 na 35 god., da ju najvećom pospeješnošću podpišu i prosliede dalje, a oni te zadnji budu ju imali, podpišu i odmah povrate prema uputi naznačenoj u pratnom pismu, eda uzmogne biti predana prije otvora sabora.

Bježe iz — Amerike. Kako novine sa onih krajeva javljaju, mnogo se svijeta vraća iz Amerike u stare krajeve, a to zato jer je već i u Americi zato odviše. — Američka vlada izdala je zato za one, koji žele u Ameriku, vrlo stroge ustanove, te mnoge s malo razloga vraća kući.

„Hrvatska seljačka posmrtna udruga“ ustrojila se početkom ove godine u Velikoj Kapanici. Iz pravila te udruge najbolje se razabire praktična korist njezina, pa upozorujemo na nju naše čitaoce, osobito naše bolje stojeće težake, jer bi u toj udruzi osigurali liepe svoje svojim potomcima u slučaju smrti. — Tko želi dobit ta pravila neka se obrati na gosp. Nikolu Gabrića, ravnatelja te udruge u Velikoj Kapanici (preko Vrpolja).

Koliko se ulovilo godine 1905.—1906. riba u Istri i Dalmaciji? Na temelju podataka pomorske vlade proračunano je, da se je rečene godine ulovilo riba u našem i dalmatinskom moru 9 milijuna 797.000 kilograma u vrijednosti od 6 milijuna 524.000 kruna. Glavni prihod tamo je lov od sardjela. U ovim se brojkam dakako ne nalaze one ribe, koje ulo-više oni ribari na malene mreže i ostale ma-lene pripreme, jer je taj lov riba slobodan i bez osobitog nadzora. Tal lov na malo iznosi stalno bar jedan milijun kilograma. Da je kod nas uređeno ribarstvo kako i u naprednih država, bacio bi stalno mnogo veću korist našim ribarim nego li ju baca sadašnji, više manje primitivan.

Posljednji časovi „Katarine Zrinjske.“ Osiečka knjižara Bačić razpućava razglednice za uspjelom reprodukcijom slike „Katarine Zrinjske posljednji časovi“, po originalu prof. Dimitra Markovića. Dio prihoda (5%) namijenjen je „Družbi Ćirila i Metoda“. Knjižara Bačić prodaje na veliko i malo, pa se osobito preporučavoci iz provincije upozoruju na ovu razglednicu.

Dojduće školske godine svršit će dvorski savjetnik prof. Jagić zadnju godinu svojih predavanja na filozofskom fakultetu bečke univerzije, te će svrhom godine počti u mirovinu.

Zadnjih dana raste broj novih slučajeva crnih boginja u Beču, tako da je vlada otvorila novih 60 stacija za navrćanje ospica.

U „Grazer Tagespost“ zastupnik na česarevinskom vieću dr. Hofmann v. Wellenhof ponovno napada na glavno vodstvo pri carskim vježbama u Koruskoj radi nečovječnog postupanja prama vojnicima pri vježbama.

„Dalmata“, glasilo propadajućih lažnih slavo-dalmata, ne zna više jedan kud bi. Ljuti se, kroz krunjave zube muca, pljuca, al opet priznaje, da se najviše novih kuća u Zadru sagradilo hrvatskim novcem pokrajine. Još malo i „Dalmata“ bi bio morao priznati, da su trgovačke škole potrebite Šibeniku i da je Zadar hrvatski, te da mu i škole valja da budu hrvatske. Nije baš dakle od njega oprezno da se, proti svojem uvjerenju, iztrćava i kliče *gammat*, jer u istinu će još malo trajati, i Hrvati će, uzpoko vlade i svega, na zadarskom stiegu razviti svoju trobojnicu, pred kojim će i „Dalmata“, ako bude živ, morati da skida kapu sa svoje čelave lacmanske glave.

Na prikaz: Primili smo sa zahvalnošću „Spomenicu Dr. Ante Baylona občinskog liečnika u Gradcu“ upravljenu slavnoj slobodnoj organizaciji liečnika kraljevine Dalmacije.

Naše brzozjavke.

Beč, 7. Sutra se očekuju ovdje ugarski ministri. U ponedjeljak imaju se nastaviti nagodbeni pregovori.

Beč, 7. Srbi ministar Pašić konferira danas sa austrijskim ministrom barunom Aehren-talom.

Beč, 7. Večeras svršava razprava proti rusinskim djacima radi nereda u Lavovu. Po znaticima raspoloženja očekuje se za njih nepovoljna osuda.

Marienburg, 7. Ruski ministar Iswolski bio je na dugoj audienciji kod englezkog kralja Eduarda. Iztiče se, da su se dotakli ne samo ljetošnjih političkih događaja i sastanka kralja Eduardo sa Clemenceau-om već i englezko-ruskog ugovora. Izwolski bi odlikovan velikim krstom Viktorijinogreda.

Beč, 7. Iswolski će se vratiti u Beč gdje će bit primljen od cara Franje Josipa u audienciju.

Paris, 7. Uslied događaja u Maroku i Fezu položaj postaje se to težji. Bit će poslana nova pojačanja.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlasnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Javna zahvala.

Svima onima, koji se mene sje-tiše i uznastojaše, da me utješe u žalosti prigodom gubitka mog nezaboravljjenog rajnika

ANTE

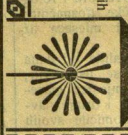
ovim najsrdačnije zahvaljujem.

Šibenik, 8. rujna 1907.

Ivan Bergnocchi.

preporučiti svoj bogato oskobljeni tkan raznim liekovitim mi-
rodijama, predmetima iz gume, svakovrsnim
mineralnim vodama, velikim izborom najfinijih
parfima i predmeta nužnih za bolesnike.

Drogarija Vinka Vučića
(prije A. Junakovića)
Šibenik

Unajmljuju se dvije sobe u gradu u jednoj od poboćnih ulica, što vodi u glavnu, u centru grada od kojih jedana prazna, a druga sa pokuštvom.

Za obavijesti obratit se uredništvu

ŠIRITE
- „HRVATSKU RIEČ!“

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuvna zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbiljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razretretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjegovanje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove u ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

Preporučuje se najpobje P. N. Obdinstvu za izradbu avakovratnih radnja, kao: raznih djela i brošura, posjebnica, kuverata, listovnih i trgovačkih

NOVO ustanovljena Hrvatska Tiskara u Šibeniku

(ulica Stolne Crkve).

papira, zaručnih i vjencanih objava, osmrtnica i sve druge u tu struku zasjecajuće radnje.
Jamči za tačnu i modernu izradbu uz posve umjerene cijene.

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di Risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležuću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdeje doznake na sva glavnija tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

..... JEDINA HRVATSKA TVORNICA VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Častim se preporučiti p. n. obdinstvu, poštovanom svećenstvu, crkvama, braćovštinama, svoju krasnu uredjenu

TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA

Kod mene se dobit mogu izvrstne, a od mnogih priznate u svim veličinama

— svieće od pravog pčelinjeg voska —

kao i finog crkvenog tamjana.

Prodajem dobra vrcanog — po zdravlje — korisna meda Klg. po K. 1:20.

Kupujem uz dobru cijenu u svim količicama žutog voska.

Svaku i najmanju naručbu p. n. mušterija obavljam najspremnije, kao i uz najpovoljnije uvjete.

S veleštovanjem

VLADIMIR KULIĆ
Šibenik (Dalmacija) Glavna ulica.

..... JEDINA HRVATSKA TVORNICA VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Banka Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa otkazom od 5 dana uz 2³/₄ o/0
" " " 15 " " 3¹/₄ o/0
" " " 30 " " 4¹/₄ o/0

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.

(sterlinam) uz uložničke Listove:

sa otkazom od 15 dana uz 2¹/₂ o/0
" " " 30 " " 2¹/₂ o/0
" " " 3 " " 3¹/₂ o/0

NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1¹/₂ o/0.

Banko-Ziro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkaso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3¹/₂ o/0.

Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama.

Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izdriebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), Split, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predujme na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontarina (Contrirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibelji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osjegovuje vrijednote proti gubitcima ždriebanja.

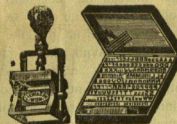
Banka Commerciale Triestina.

Svaki trgovac koji ne oglašuje svoju robu, ustupa mjesto svojim takmacima, koji oglašuju.

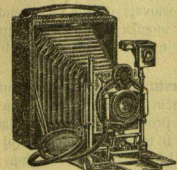
HRVATI,
sjetite se družbe
SV.
Ćirila i Metoda.

KNJIŽARA I PAPIRNICA IVANA GRIMANI-A

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Preduzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kautschucka i kovine.

Skladište fotografiskih aparata i svih nužgednih potrebština.

preporuča svoj veliki izbor lepth HRVATSKIH, TALIJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUSKIH KNJIGA, romana, slovnica, rječnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uređovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve hrvatske i strane časopise

uz originalnu cijenu sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.

Velika zalaha svakovrstnih toplomjera, zvwiekor-naočala

od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama.

VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva „SINGER“ najnovijih sistema.

NE ČITATI

samo već kušati se mora

davno prokušani medicinski

STECKENPFERD

od
lilijanova mleka SAPUN

od BERGMANNA i Druga, Drazđjani i Tetschen na/L. od prije poznat pod imenom BERGMANNOVA SAPUNA

od lilijanova mleka da se lice oslobodi od sunšanih pjegica, da zadobije bijeli tein i nježnu boju. Pretplatno komad po 80 para

u drogariji VINKA VUČIĆA
ŠIBENIK.

Najbolje sredstvo za njegevanje USTA I ZUBI

EAU DENTIFRICE
Mondiale
MONDIALE MANUFACTUR

Glavno skladište za Dalmaciju kod E. VINKA VUČIĆA, Šibenik.